

**Betänkandet Skyddet för den personliga integriteten, Bedömningar och förslag
(SOU 2008:3)**

Säkerhets- och integritetsskyddsmyndigheten har granskat förslagen i betänkandet främst utifrån sin uppgift att ur ett rättssäkerhets- och integritetsskyddsperspektiv utöva tillsyn av brottsbekämpande verksamhet som på grund av sekretess är undandragen allmän insyn.

Materiellt skydd i grundlag

I betänkandet föreslås att regeringsformens grundlagsskydd för den personliga integriteten ska stärkas. Myndigheten delar den principiella bedömningen att ett utvidgat grundlagsskydd är väl motiverat eftersom det skulle bättre motsvara Europakonventionens bestämmelser om rätten till respekt för privat- och familjeliv, hem och korrespondens och då Europakonventionen gäller som lag här i landet sedan år 1995.

Emellertid bedömer myndigheten att konsekvenserna av den föreslagna grundlagsändringen inte är analyserade i tillräcklig mån och myndigheten kan därför inte för närvarande tillstyrka förslaget.

I sitt delbetänkande Skyddet för den personliga integriteten, Kartläggning och analys (SOU 2007:22) gjorde kommittén den bedömningen att även om lagenligheten av vissa av polisens spaningsmetoder har ifrågasatts så bör polisen i avvaktan på en lagreglering inte avstå från att i nuvarande omfattning använda metoderna på grund av att de inkräktar på den personliga integriteten. Uttalandet gjordes dock med avseende på rådande förhållanden. Med den föreslagna grundlagsändringen måste dock enligt myndighetens uppfattning riksdagen ta ställning till om – och i så fall under hur lång tid – det får finnas lagstiftning som inte lever upp till grundlagens nya krav. Den personliga integriteten angår inte bara de brottsbekämpande myndigheternas arbetsmetoder utan även andra rättsområden. Detta gäller fastän förslaget har

begränsats till att utgöra ett inte allomfattande skydd för den personliga integriteten utan ett begränsat skydd mot sådana det allmännas åtgärder som kan sägas utgöra övervakning och kartläggning. Utan en fullständig analys med en åtföljande plan för det antagligen rätt omfattande lagstifningsarbete som grundlagsändringen för med sig kan förslaget därför för närvarande inte tillstyrkas.

Vidare anser nämnden att utformningen av det föreslagna vidgade grundlagsskyddet för den personliga integriteten är ägnat att innebära tillämpningsproblem för stiftaren av vanlig lag och för rättstillämpningen i övrigt. Även detta är en konsekvens av att det vidgade grundlagsskyddet – och därmed kravet på att intrång i det ska ha stöd i lag – föreslås gälla endast sådana åtgärder som sker i hemlighet eller utan samtycke och som i betydande mån innebär övervakning eller kartläggning av den enskildes personliga förhållanden. Det föreslagna grundlagsskyddet kommer alltså inte att gälla åtgärder som inte kan sägas utgöra övervakning eller kartläggning som är påtaglig och inte heller påtaglig övervakning eller kartläggning som bedrivs med den enskildes kännedom och detta även om åtgärderna utgör ett ingrepp i Europakonventionens rätt till privat- och familjeliv. Även om förslaget är avsett att innebära en vällovlig utvidgning av grundlagsskyddet för den personliga integriteten blir den föreslagna bestämmelsens räckvidd otydlig och svårtillämpad ur ett rättssäkerhets- och integritetsskyddsperspektiv (jfr betänkandet s. 276). Eftersom Europakonventionen även med det föreslagna utvidgade grundlagsskyddet måste tillämpas i betydande mån är det också fråga om bestämmelsen skulle ha någon egentlig praktisk betydelse för skyddet av den personliga integriteten eller för rättstillämpningen.

Ett straffrättsligt skydd mot olovlig fotografering

Även om nämnden som nyss nämnts efterlyser en vidare analys och planering av de lagstifningsåtgärder som skulle följa på ett vidgat grundlagsskydd för den personliga integriteten har nämnden i och för sig inte någon erinran mot förslaget att det som en enskild åtgärd i brottsbalken införs en ny bestämmelse om straff för olovlig fotografering.

Dock menar nämnden att brottet lämpligen bör betecknas som ”olovlig bildupptagning” eftersom att det inte bara är vad som i allmänt språkbruk utgör fotografering som ska omfattas av straffbestämmelsen utan även t.ex. upptagning av rörliga bilder (jfr användningen av begreppet upptagning i lagen [1995:1506] om hemlig kameraövervakning).

Det är vidare enligt nämndens uppfattning väsentligt att en bestämmelse om straff för olovlig bildupptagning utformas så att den inte mer än nödvändigt inskränker de brottsbekämpande myndigheternas möjligheter att i samband med underrättelseverksamhet och spaning ta fotografier och göra andra bildupptagningar av iakttagelser och observationer (så kallad handhållen kamera). Bildupptagningar har inte minst stor betydelse som bevis i brottmålsrättegångar vilket inte bara har betydelse för brottsbekämpningen utan även för enskildas rättssäkerhet. Mot bakgrund av vad nämnden nu anfört är det därför välkommet att regeringen redan har gett en särskild utredare i uppdrag att göra en analys av Europadomstolens praxis till den del denna kan vara av betydelse för användningen av metoder att ta upp bild och andra tekniska spaningsmetoder, särskilt vad avser rätten till privatliv enligt artikel 8 i Europakonventionen, och överväga i vad mån den användning av tekniska metoder som i dag förekommer hos de brottsbekämpande myndigheterna bör regleras i lag (Dir. 2007:185). Nämnden förutsätter att det sker en samordning mellan de två lagstiftningsprojekten så att de brottsbekämpande myndigheternas förekommande användning av bildupptagning inte riskerar att bli olovlig.

Datainspektionens roll

Nämnden kan inte tillstyrka förslaget att Datainspektionen ges i uppgift att uppmärksamma vilka integritetsrisker som teknikutvecklingen överlag kan innebära. Frågan är om det över huvud taget är möjligt att lägga ett sådant allomfattande ansvar på någon enda myndighet. Nämnden delar dock uppfattningen att det behövs en förstärkning av uppmärksamheten kring de integritetsrisker som teknikutvecklingen kan innebära. Enligt nämnden bör Datainspektionen även fortsättningsvis vara det tillsynsorgan som är specialiserat på personuppgiftsbehandling och sådan behandlings integritetsrisker. Det kan knappast heller vara en uppgift för Datainspektionen att löpande följa med vilken närmare teknik som underrättelseverksamheten och brottsbekämpningen verkställer hemliga tvångsmedel m.m. Kontrollen av verkställigheten av hemliga tvångsmedel är i stället en uppgift som redan idag i huvudsak ligger på Säkerhets- och integritetsskyddsnämnden.

Detta yttrande har beslutats av nämnden. I beslutet har ledamöterna Anders Eriksson, ordförande, Linnéa Darell, Gun Hellsvik, Berit Jóhannesson, Alf Karlsson deltagit. Föredragande har varit rättssakkunniga Linnéa Lindberg.

Anders Eriksson

Linnéa Lindberg